

Riksrevisionens rapport om det statliga tandvårdsstödet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2012/13:44 Riksrevisionens rapport om det statliga tandvårdsstödet. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens rapport Tandvårdsreformen 2008 – når den alla? (RiR 2012:12) samt vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Vidare behandlas sex motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen samt nio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012. Fem av dessa behandlas förenklat eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottet välkomnar Riksrevisionens granskning och konstaterar att det trots många satsningar kvarstår en del problem: besöksfrekvensen har exempelvis inte ökat i den omfattning regeringen hade hoppats på och högstkostnadsskyddet når inte alla de patienter som har stora tandvårdsbehov.

Med anledning av fyra motionsyrkanden (S) om en uppföljning av det allmänna tandvårdsbidraget och högstkostnadsskyddets utformning, om förutsättningar för en fungerande prisportal, om referenspriser och om behovet av en myndighet med samlat ansvar för att patienter får rätt information föreslår utskottet tillkännagivanden till regeringen.

Utskottet föreslår att regeringen i enlighet med de rekommendationer som finns i Riksrevisionens granskningsrapport följer upp

- om det allmänna tandvårdsbidraget och högstkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens (1985:125) mål om en god tandhälsa
- vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal och hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris

- och överväger behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks.

I dessa frågor har ledamöterna från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna tre reservationer.

Övriga motioner avstyrks. Regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

I betänkandet finns fyra reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	7
Tandvårdsreformen 2008	7
Riksrevisionens granskningsrapport	7
Regeringens skrivelse	9
Utskottets ställningstagande	13
Tandvårdsfrågor – förenklad behandling	15
Reservationer	16
1. Utvärdering av tandvårdsreformen, punkt 1 (M, FP, C, KD)	16
2. Prisportal och referensprissystem i tandvårdsreformen, punkt 2 (M, FP, C, KD)	17
3. Behovet av en myndighet med samlat ansvar för att patienter får rätt information, punkt 3 (M, FP, C, KD)	18
4. Utredningar om tandhälsa, punkt 5 (S, MP, V)	19
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	20
Skrivelsen	20
Följdmotionerna	20
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utvärdering av tandvårdsreformen

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om en uppföljning av om det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens (1985:125) mål om en god tandhälsa. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1 och

2012/13:So466 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S) samt
bifaller delvis motionerna

2012/13:So471 av Margareta Cederfelt och Andreas Norlén (båda M) och

2012/13:So539 av Solveig Zander och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C).

Reservation 1 (M, FP, C, KD)

2. Prisportal och referensprissystem i tandvårdsreformen

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att följa upp vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal samt hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt
bifaller delvis motion

2012/13:So529 av Sven-Erik Bucht och Maria Stenberg (båda S).

Reservation 2 (M, FP, C, KD)

3. Behovet av en myndighet med samlat ansvar för att patienter får rätt information

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att överväga behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 3 (M, FP, C, KD)

4. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2012/13:44 till handlingarna.

5. Utredningar om tandhälsa

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 5 och

2012/13:So8 av Eva Olofsson m.fl. (V).

Reservation 4 (S, MP, V)

6. Tandvårdsfrågor – förenklad behandling

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So417 av Gustav Nilsson (M),

2012/13:So452 av Anita Brodén (FP) yrkandena 1–3 och

2012/13:So473 av Margareta Cederfelt och Finn Bengtsson (båda M).

Stockholm den 12 februari 2013

På socialutskottets vägnar

Anders W Jonsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders W Jonsson (C), Lena Hallengren (S), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Gunnar Sandberg (S), Rickard Nordin (C), Agneta Luttröpp (MP), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Meeri Wasberg (S) och Barbro Westerholm (FP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I skrivelse 2012/13:44 Riksrevisionens rapport om det statliga tandvårdsstödet redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens rapport Tandvårdsreformen 2008 – når den alla? (RiR 2012:12). Vidare redovisar regeringen vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Med anledning av skrivelsen har det väckts två motioner. I detta sammanhang behandlar utskottet även nio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012, varav fem behandlas förenklat. Förslagen i motionerna återges i bilaga.

Riksrevisor Gudrun Antemar informerade utskottet om Riksrevisionens granskningsrapport vid ett sammanträde den 31 maj 2012.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens rapport Tandvårdsreformen 2008 – når den alla? (RiR 2012:12). Vidare redovisar regeringen vilka åtgärder som kommer att vidtas med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Utskottets överväganden

Tandvårdsreformen 2008

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om

- en uppföljning av om det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens (1985:125) mål om en god tandhälsa

- att följa upp vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal och hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris

- och att överväga behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:So7 (S) yrkandena 1–4 och 2012/13:So466 (S) samt bifaller delvis motionerna 2012/13:So471 (M), 2012/13:So529 (S) och 2012/13:So539 (C). Riksdagen avslår övriga motioner.

Jämför reservationerna 1 (M, FP, C, KD), 2 (M, FP, C, KD), 3 (M, FP, C, KD) och 4 (S, MP, V).

Riksrevisionens granskningsrapport

Granskningens resultat

Riksrevisionens sammantagna bedömning är att det allmänna tandvårdsbidraget ännu inte har varit ett effektivt medel för att nå målet om en förebyggande tandvård genom hög besöksfrekvens. Granskningen visar att majoriteten som besöker tandvården gör det av andra anledningar än tandvårdsbidraget. Samtidigt finns det en grupp som inte anser sig ha råd med tandvård och som eventuellt skulle kunna öka sin besöksfrekvens med hjälp av det allmänna tandvårdsbidraget. En stor andel av den gruppen känner dock inte till bidraget.

Riksrevisionen har funnit två huvudförklaringar till att högkostnadsskyddet inte har nått ut till alla med stora tandvårdsbehov. En förklaring kan vara att kännedomen om högkostnadsskyddet fortfarande är låg. En annan

förklaring till att högkostnadsskyddet inte nått ända fram kan vara att karensnivån på 3 000 kronor är för hög för dem som har stora tandvårdsbehov och låga inkomster.

Riksrevisionens sammantagna bedömning är att högkostnadsskyddet inte är ett helt effektivt medel för att nå målet om bättre tandhälsa hos dem med stora tandvårdsbehov. De olika syftena med högkostnadsskyddet har endast delvis gått att nå under den tid som reformen har varit i kraft.

Referensprislistan syftar till att hålla statens kostnader nere samt underlätta för patienter att jämföra vårdgivarpriser, och därigenom skapa prispress på tandvårdstjänster. Referensprislistan har fungerat i den första bemärkelsen, men har däremot inte fungerat som prispress. Det finns enligt Riksrevisionen tecken på att referenspriserna i stället driver på prisutvecklingen.

Riksrevisionen konstaterar att Tandvårds- och läkemedelsförmåns-verket (TLV) fått en komplicerad uppgift – att reglera hur högkostnadsskyddet ska utformas och samtidigt ansvara för ett system med referenspriser som inte i alla delar fungerar fullt ut. Riksrevisionen bedömer att systemet med referenspriser inte har bidragit till att patienter fått en bättre ställning som konsumenter och att systemet riskerar att påverka prisbildningen på ett sätt som på sikt kan urholka högkostnadsskyddet.

En stor del av befolkningen känner varken till tandvårdsbidraget eller högkostnadsskyddet. Riksrevisionen konstaterar att regeringen inte har gett Försäkringskassan något specifikt uppdrag att informera om tandvårdsstödet.

Prisportalen har inte fungerat under större delen av tiden sedan reformen genomfördes. En ny prisjämförelseportal öppnades i januari 2012. Riksrevisionen menar att det finns en risk för att inte heller den nya prisportalen kommer att fungera. Det beror bl.a. på att tandläkarna saknar incitament att lägga in priser i portalen och att många patienter inte känner till portalen och därmed inte kan använda sig av den.

Referenspriserna var också avsedda att fungera som jämförelsepris. Att prisportalen inte har fungerat har försvårat för patienten att använda referenspriserna.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionens granskning visar att reformen ännu inte fungerat fullt ut och att målen med reformen enbart delvis är uppnådda.

Mot denna bakgrund ger Riksrevisionen regeringen följande rekommendationer:

- Regeringen bör följa upp om det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens mål om en god tandhälsa.
- Regeringen bör följa upp vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal.

- Regeringen bör följa upp hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris.
- Regeringen bör överväga behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks.

Regeringens skrivelse

Regeringens bedömning av Riksrevisionens iakttagelser

Uppföljning av det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att tandvårdsreformens allmänna tandvårdsstöd och högkostnadsskydd inte fått den effekt som förväntats. Kännedomen om reformens stöd och skydd har hitintills varit låg och den ökade besöksfrekvens som förväntats som effekt har därmed uteblivit. Regeringen pekar vidare på att det tredje steget i tandvårdsreformen – vid tidpunkten för granskningen – inte hunnit införas i reformen. Regeringen är medveten om situationen och genomför under 2012–2013 en informationsinsats om reformens stöd och skydd i syfte att öka kännedomen om reformen och därmed leda till ökad besöksfrekvens. Regeringen beräknar att informationsinsatsen väntas ge avsedd effekt under denna tidsperiod.

Det är enligt regeringen angeläget att fortsatt noga följa utvecklingen och föra en nära dialog med samtliga aktörer som har en roll i genomförandet av insatsen.

Sedan införandet av det statliga tandvårdsstödet har TLV underskridit anslaget. Den övergripande anledningen till detta är enligt regeringen bl.a. att det är en komplex process att finna ett rättssäkert regelverk kring de ersättningsberättigande tandvårdsåtgärderna. Komplexiteten handlar inte enbart om att tandvårdspatienter ska få rätt vård och rätt ersättningsnivå, utan också om att utforma ett regelverk som ska omfatta en målgrupp som har de medicinska behoven.

Mot denna bakgrund delar regeringen inte Riksrevisionens bedömning att TLV:s utformning av högkostnadsskyddet är den övergripande orsaken till att systemet inte utnyttjats fullt ut.

Förutsättningarna för en fungerande prisportal

Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att det under reformens första år inte har funnits en fungerande prisjämförelsetjänst. Regeringen bedömer emellertid att förutsättningarna för en väl fungerande sådan tjänst numera finns.

Regeringen är mån om att patientens ställning ska vara stark. Ett viktigt verktyg för att uppnå detta är en väl fungerande prisjämförelsetjänst. För att tjänsten ska fungera måste tandvårdsgivare ansluta sig så att vårdtagare kan jämföra t.ex. priser, olika behandlingsalternativ eller tillgänglighet. Därför har regeringen fört en kontinuerlig dialog med de offentliga och

privata aktörerna på tandvårdsmarknaden. Dialogerna har lett fram till en gemensam ambitionsförklaring om prisjämförelsetjänsten som den 12 juni 2012 undertecknades av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Privattandläkarna och regeringen.¹

Ambitionsförklaringen beskriver processen i två steg; i ett första skede står anslutningsprocessen i fokus. Fas två i processen innebär att diskussioner förs kring vilka kvalitetsindikatorer som ska ingå i tjänsten.

Vårdgivarna är enligt ambitionsförklaringen överens om att främja och verka för en hög anslutning till prisjämförelsetjänsten. För 2013 är den gemensamma ambitionen att anslutningen vid slutet av året ska ha uppnått totalt 97 procent (varav de privata vårdgivarna ska ha uppnått 90 procent) av tandvårdens verksamheter.

Uppföljning av referensprissystemets effektivitet

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att arbetet med referensprissystemet är komplext men bedömer att TLV är väl lämpat för att genomföra uppdraget att reglera hur högkostnadsskyddet ska utformas och samtidigt ansvara för systemet.

Behovet av en myndighet med samlat ansvar för information till patienter

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att det är centralt att patienten enkelt och på ett ställe kan hitta information om det statliga tandvårdsstödets villkor om stöd och skydd. En väl fungerande elektronisk infrastruktur för en prisjämförelseportal är en förutsättning för att kunna tillhandahålla denna information. Därför är det viktigt att varje inblandad aktör länkad till portalen ansvarar för sin del i infrastrukturen för it och kommunikation.

Regeringen konstaterar att det i Vård- och omsorgsutredningens betänkande Gör det enklare! (SOU 2012:33) finns ett uttalat behov av att samla statens gemensamma it- och kommunikationslösningar som ett led i en strategisk styrning för en ökad långsiktighet och kontinuitet. Regeringen vill inte föregå beredningen av betänkandet, men värnar om att ansvaret för informationen till patienter inom tandvårdsområdet ska vara fördelat på ett sådant sätt att det säkerställs att patienter får rätt information vid rätt tillfälle såväl i portalen som när patienten länkas vidare till berörd aktör.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Informationsinsatser om tandvårdsstödet

Regeringen konstaterar att kunskapen hos befolkningen om det statliga tandvårdsstödet behöver öka ytterligare. Regeringen initierade därför inom ramen för Dagmaröverenskommelsen 2012 en informationsinsats i syfte att öka besöksfrekvensen. Inera AB skulle under 2012 genomföra en informa-

¹ S2009/10156/FS.

tionsinsats om tandvårdens prisjämförelseportal (www.1177.se). De medel som avsattes skulle användas till en bred informationsinsats på regional och nationell nivå.

Den 1 januari 2013 infördes ett särskilt tandvårdsbidrag som riktas till de patienter som till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning riskerar en försämrad tandhälsa, det s.k. tredje steget (prop. 2011/12:7, bet. 2011/12: SoU5, rskr. 2011/12:47). Regeringen har under 2012 avsatt 3 miljoner kronor till SKL för att genomföra en allmän informationsinsats om detta.

Den informationsinsats som regeringen gett SKL i uppdrag att genomföra (utförs av Inera AB) om att göra tredje steget känt på prisjämförelseportalen 1177.se kan enligt regeringen åstadkomma en s.k. spill-overeffekt och leda till en ökad uppmärksamhet kring det statliga tandvårdsstödet allmänna tandvårdsbidrag och högkostnadsskydd. Dessutom kan de som besöker www.1177.se för hälso- och sjukvård upptäcka och ta del av information om det statliga tandvårdsstödet.

Förstärkt prisjämförelsetjänst

En prisjämförelsetjänst som bygger på uppgifter om vårdgivarnas aktuella priser på ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder och kvalitetsindikatorer är enligt regeringen ett viktigt verktyg för att vårdtagarna ska kunna göra informerade och medvetna tandvårdsval, vilket ska stärka patientens ställning på tandvårdsmarknaden. För att prisjämförelsetjänsten ska fungera som ett stöd för patienterna är det viktigt med en hög anslutningsnivå bland vårdgivarna. Av denna anledning har regeringen tillsammans med Privattandläkarna och SKL kommit överens om en ambitionsförklaring (se s. 7 ovan). Regeringen följer löpande upp hur många som ansluter sig till tjänsten genom avstämningar med undertecknande parter.

I ett första steg väntas tandvårdsgivarna hinna ansluta sig till tjänsten. I ett andra steg ska diskussioner föras kring de kvalitetsindikatorer som ska utvecklas och som ska komplettera referenspriserna på ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) arbete

TLV:s nämnd för det statliga tandvårdsstödet arbetar med att finna ett rätts-säkert regelverk kring och om vilka ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder som ska gälla. Det är enligt regeringen ett viktigt men tidskrävande arbete eftersom det inte enbart handlar om att tandvårdspatienter ska få rätt vård och rätt ersättningsnivå, utan också om att utforma ett regelverk som ska omfatta en målgrupp som har de medicinska behoven.

Nämnden för statligt tandvårdsstöd beslutade den 3 september 2012 om ändringar av Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets föreskrifter och allmänna råd (TLVFS 2012:2). Ändringarna innebär en utökning av tandvårdsstödet genom att nya delar kommer att ingå i högkostnadsskyddet. Andra ändringar beror på anpassning till de nationella riktlinjerna för vuxentandvård samt på att ett särskilt tandvårdsbidrag för vissa patientgrupper införs. De nya delarna i högkostnadsskyddet innebär att främst patienter med

stora tandvårdsbehov får ett ännu bättre skydd mot höga kostnader. Bland annat införs särskilda referenspriser för specialisttandvård, fler möjligheter vid protetisk behandling samt nya åtgärder vid undersökning och tomografiröntgen. De nya ersättningsberättigande tandvårdsåtgärderna förväntas öka besöksfrekvensen. Föreskriften trädde i kraft den 1 januari 2013.

Därutöver har TLV under 2012 skapat en ekonomisk analysgrupp i syfte att förstå de effekter som regleringarna medför på tandvårdsmarknaden. Analysgruppen utgörs av ekonomer och statistiker med ett kunnande om hur tandvårdsgivare reagerar med prissättning, val av behandlingsmetoder osv. Gruppens arbete ska fokusera på områdena Prissättning och Produktion kontra konsumtion.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) begärs i yrkandena 1–3 tillkännagivanden om att regeringen bör följa upp dels om det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens mål om en god tandhälsa, dels vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal, dels hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris.

I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga behovet av om en myndighet ska få det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks.

I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en socioekonomisk analys av hur tandhälsan ser ut och hur tandvårdsstödet används.

I kommittémotion 2012/13:So8 av Eva Olofsson m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om god tandhälsa för personer med låg inkomst. Motionärerna anför att ett tandvårdsstöd måste vara generellt så att alla kan ta del av det.

I motion 2012/13:So466 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S) begärs ett tillkännagivande om att se över tandvårdsförsäkringen. Motionärerna anser bl.a. att tandvårdsreformen i stort sett saknar satsningar på en grundläggande och förebyggande tandvård som omfattar alla.

I motion 2012/13:So471 av Margareta Cederfelt och Andreas Norlén (båda M) finns ett liknande yrkande. I syfte att ytterligare förbättra tandhälsan hos hela befolkningen anser motionärerna att det är angeläget att regeringen överväger en nationell handlingsplan. Fokus för denna bör vara att en större andel av befolkningen än vad som är fallet i dag årligen ska göra en undersökning av sin tandhälsa.

I motion 2012/13:So529 av Sven-Erik Bucht och Maria Stenberg (båda S) begärs ett tillkännagivande om en ändring av referensprissystemet för tandvårdsåtgärder. Motionärerna hänvisar till Riksrevisionens granskningsrapport, i vilken det görs gällande att en fungerande priskonkurrens mellan olika tandvårdsgivare inte har kommit i gång.

I motion 2012/13:So539 av Solveig Zander och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten att med riktade insatser minska tandvårdskostnaderna för äldre, personer med funktionsnedsättning och personer som på grund av sjukdom inte kan påverka sin tandstatus.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är av stort värde att tandvårdsreformen följs upp och utvärderas. Utskottet välkomnar därför Riksrevisionens granskning av om regeringens mål för tandvårdsreformen har uppnåtts och om statens insatser varit effektiva för att nå målen.

Riksrevisionens granskning visar att reformen ännu inte fungerar fullt ut och att målen med reformen enbart delvis är uppnådda. Granskningen visar också att det allmänna tandvårdsbidraget inte är så känt eller så utformat att det i sig leder till besök i förebyggande syfte. När det gäller högkostnadsskyddet visar granskningen att den höga graden av självfinansiering leder till att personer med låga inkomster och stora tandvårdsbehov fortfarande har svårt att ta del av skyddet. Riksrevisionen konstaterar att systemet med referenspriser riskerar att påverka prisbildningen i fel riktning och att prisportalen inte har fungerat eftersom den inte är tillräckligt känd och inte ger den information som patienten behöver.

Utskottet konstaterar att trots många satsningar kvarstår många problem; bl.a. har besöksfrekvensen inte ökat i den omfattning som förväntats och högkostnadsskyddet når inte alla de patienter som har stora tandvårdsbehov. Det årliga tandvårdsbidraget bidrar således inte i tillräcklig utsträckning till att fler går till tandläkare regelbundet. Reformen har därmed enligt utskottets mening inte fått de effekter som avsetts.

Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen beslutat om olika informationsinsatser om stödet i syfte att öka besöksfrekvensen. Utskottet noterar att regeringen har för avsikt att ge Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket i uppdrag att, som grund för en utvärdering av första och andra steget, ta fram en lägesbeskrivning av tandvårdsstödet. Utskottet anser inte att dessa åtgärder är tillräckliga för att avhjälpa de brister som konstaterats. Bristerna i högkostnadsskyddet måste enligt utskottet analyseras så att skyddet når personer med låga inkomster och eftersatta tandvårdsbehov på ett bättre sätt än vad det gör i dag.

Regeringen bör därför följa upp om det allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens (1985:125) mål om en god tandhälsa.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So7 (S) yrkande 1 och So466 (S) tillstyrks därmed. Motionerna So471 (M) och So539 (C) tillstyrks delvis.

Utskottet noterar på samma sätt som Riksrevisionen att prisportalen inte fungerat tillfredsställande under tandvårdsreformens första år. Utskottet delar också Riksrevisionens bedömning när det gäller systemet med referenspriser – att det bör övervägas om systemet kan utformas så att det fungerar som avsett genom att göra det lättare för patienter att jämföra priser. För att en prisjämförelsetjänst ska fungera som ett stöd för patienterna är det enligt utskottet viktigt att en stor andel av vårdgivarna, såväl privata som offentliga, ansluter sig till tjänsten. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet den gemensamma ambitionsförklaring (S2009/10156/FS) för åren 2012 och 2013 som regeringen ingått med Privattandläkarna och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Andelen vårdgivare som har anslutit sig till tjänsten ska följas upp av Privattandläkarna och SKL vid två tillfällen under 2013. Utskottet ser positivt på detta arbete, men anser inte att dessa åtgärder från regeringens sida är tillräckliga. För att allmänheten ska kunna göra sina val mellan olika tandläkare och mellan olika behandlingsalternativ måste prisjämförelseinstrumenten fungera. Så är inte fallet i dag.

Regeringen bör därför följa upp vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal samt hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt information för att kunna välja tandvård till rätt pris.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So7 (S) yrkandena 2 och 3 tillstyrks därmed. Motion So529 (S) tillstyrks delvis.

Utskottet delar Riksrevisionens synpunkt att det troligen skulle vara en fördel att en myndighet har det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle. En förutsättning för detta är en väl fungerande elektronisk infrastruktur. I detta sammanhang konstaterar utskottet att det i Vård- och omsorgsutredningens betänkande Gör det enklare! (SOU 2012:23) uttrycks ett uttalat behov av att samla statens gemensamma it- och kommunikationslösningar som ett led i en strategisk styrning för en ökad långsiktighet och kontinuitet. Betänkandet är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser emellertid att frågan om behovet av en sådan myndighet inte kan anstå och därför bör övervägas snarast möjligt.

Regeringen bör överväga behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion So7 (S) yrkande 4 tillstyrks därmed.

Utskottet anser att regeringens skrivelse bör läggas till handlingarna.

När det gäller motionsyrkanden om ytterligare utredningsinitiativ på tandvårdsområdet anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ. Motionerna So7 (S) yrkande 5 och So8 (V) avstyrks.

Tandvårdsfrågor – förenklad behandling

Utskottet konstaterar att yrkandena i motionerna 2012/13:So417 (M), 2012/13:So452 (FP) yrkandena 1–3 samt 2012/13:So473 (M), som tas upp under förslagspunkt 6, helt eller i huvudsak överensstämmer med yrkanden som behandlats tidigare under valperioden, nämligen i betänkandena 2010/11:SoU9 och 2011/12:SoU14, båda med namnet Hälso- och sjukvårdsfrågor samt tandvårdsfrågor. Riksdagen avslög motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning. Motionerna avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

- 1. Utvärdering av tandvårdsreformen, punkt 1 (M, FP, C, KD)**
av Anders W Jonsson (C), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Helena Bouveng (M), Rickard Nordin (C), Anders Andersson (KD), Henrik Ripa (M) och Barbro Westerholm (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 1,

2012/13:So466 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S),

2012/13:So471 av Margareta Cederfelt och Andreas Norlén (båda M) och

2012/13:So539 av Solveig Zander och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C).

Ställningstagande

Vi anser på samma sätt som utskottsmajoriteten att det är av stort värde att tandvårdsreformen följs upp och utvärderas. Vi välkomnar också därför Riksrevisionens granskning av om regeringens mål för tandvårdsreformen har uppnåtts och om statens insatser varit effektiva för att nå målen.

Som utskottsmajoriteten framhållit visar Riksrevisionens granskning att reformen ännu inte fungerar fullt ut och att målen med reformen enbart delvis är uppnådda. Granskningen visar också att det allmänna tandvårdsbidraget inte är så känt eller så utformat att det i sig leder till besök i förebyggande syfte. När det gäller högkostnadsskyddet visar granskningen att den höga graden av självfinansiering leder till att personer med låga inkomster och stora tandvårdsbehov fortfarande har svårt att ta del av skyddet. Riksrevisionen konstaterar att systemet med referenspriser riskerar att påverka prisbildningen i fel riktning och att prisportalen inte har fungerat eftersom den inte är tillräckligt känd och inte ger den information som patienten behöver.

Vi delar Riksrevisionens bedömning att reformen inte fått de effekter som förväntats. Trots många satsningar kvarstår flera problem; bl.a. har besöksfrekvensen inte ökat i den omfattning som förväntats och högkostnadsskyddet når inte alla de patienter som har stora tandvårdsbehov. Mot denna bakgrund välkomnar vi de beslut regeringen har fattat på området. Inom den s.k. Dagmaröverenskommelsen för 2012 har regeringen t.ex. ini-

tiert en informationsinsats om stödet i syfte att öka besöksfrekvensen. Inera AB, ett bolag som ägs av alla landsting och regioner, ska genomföra en bred insats på nationell och regional nivå. Regeringen har också avsatt 3 miljoner kronor till Sveriges Kommuner och Landsting för att informera om det tredje steget i reformen. Vi har fått veta att regeringen avser att ge Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket i uppdrag att som grund för en utvärdering av första och andra steget ta fram en lägesbeskrivning av tandvårdsstödet. Vi välkomnar initiativet från regeringens sida och utgår från att de synpunkter Riksrevisionen framfört i sin granskningsrapport kommer att bilda en utgångspunkt för detta arbete. Vi utgår vidare från att arbetet bedrivs skyndsamt och vi kommer att noga följa frågan.

Av nu anförda skäl bör riksdagen inte ta något initiativ. Motionerna So7 (S) yrkande 1, So466 (S), So471 (M) och So539 (C) får anses åtminstone delvis tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

2. Prisportal och referensprissystem i tandvårdsreformen, punkt 2 (M, FP, C, KD)

av Anders W Jonsson (C), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Helena Bouveng (M), Rickard Nordin (C), Anders Andersson (KD), Henrik Ripa (M) och Barbro Westerholm (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkandena 2 och 3 samt 2012/13:So529 av Sven-Erik Bucht och Maria Stenberg (båda S).

Ställningstagande

Förutom vad vi anför inledningsvis i reservation 1 ovan vill vi i denna del framföra följande.

Vi noterar på samma sätt som Riksrevisionen och utskottsmajoriteten att prisportalen inte fungerat tillfredsställande under tandvårdsreformens första år. Vi delar också bedömningen när det gäller systemet med referenspriser att det bör övervägas om systemet kan utformas så att det fungerar som avsett genom att göra det lättare för patienter att jämföra priser. Det är vår uppfattning att en fungerande prisportal liksom ett lätt tillgängligt system för referenspriser bör finnas. För att en prisjämförelsetjänst ska fungera som ett stöd för patienterna är det enligt oss viktigt att en stor andel av vårdgivarna, såväl privata som offentliga, ansluter sig till tjänsten.

Mot denna bakgrund välkomnar vi den gemensamma ambitionsförklaring för åren 2012 och 2013 (S2009/10156/FS) som regeringen ingått med Privattandläkarna och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Vårdgivarna är enligt ambitionsförklaringen överens om att främja och verka för

en hög anslutning till prisjämförelsetjänsten. För 2013 är den gemensamma ambitionen att anslutningen vid slutet av året ska ha uppnått totalt 97 procent (varav de privata vårdgivarna ska ha uppnått 90 procent) av tandvårdens verksamheter. Andelen vårdgivare som har anslutit sig till tjänsten ska följas upp av Privattandläkarna och SKL vid två tillfällen under 2013, vid utgången av augusti och december månad.

Vi utgår från att regeringen noga följer frågan om anslutningsnivåer och i förekommande fall vidtar de ytterligare åtgärder som kan visa sig behövas. Även vi kommer noga att följa även denna fråga. Uppföljningen av ambitionsförklaringen bör inte föregripas.

Av nu anförda skäl bör riksdagen inte ta något initiativ. Motionerna So7 (S) yrkandena 2 och 3 samt So529 (S) får anses åtminstone delvis tillgodosedda. Motionerna avstyrks.

3. Behovet av en myndighet med samlat ansvar för att patienter får rätt information, punkt 3 (M, FP, C, KD)

av Anders W Jonsson (C), Saila Quicklund (M), Margareta B Kjellin (M), Helena Bouveng (M), Rickard Nordin (C), Anders Andersson (KD), Henrik Ripa (M) och Barbro Westerholm (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi delar utskottsmajoritetens och Riksrevisionens synpunkt att det troligen skulle vara en fördel att en myndighet har det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle. En förutsättning för detta är en väl fungerande elektronisk infrastruktur. I detta sammanhang konstaterar vi på samma sätt som utskottsmajoriteten att det i Vård- och omsorgsutredningens betänkande Gör det enklare! (SOU 2012:23) uttrycks ett uttalat behov av att samla statens gemensamma it- och kommunikationslösningar som ett led i en strategisk styrning för en ökad långsiktighet och kontinuitet. Betänkandet är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet. Vi utgår från att regeringen i det arbetet undersöker möjligheterna att förtydliga ansvaret för en fungerande elektronisk infrastruktur och bedömer för- och nackdelar med att ge en myndighet det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patientens ställning stärks. Beredningen av betänkandet bör inte föregås.

Av nu anförda skäl bör riksdagen inte ta något initiativ. Motion So7 (S) yrkande 4 får anses vara åtminstone delvis tillgodosedd. Motionen avstyrks.

4. Utredningar om tandhälsa, punkt 5 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Gunnar Sandberg (S), Agneta Luttröpp (MP), Eva Olofsson (V) och Meeri Wasberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 5 och 2012/13:So8 av Eva Olofsson m.fl. (V).

Ställningstagande

Vi konstaterar på samma sätt som Riksrevisionen att högkostnadsskyddet inte når de personer som har de största behoven. För de som har råd att betala 3 000 kronor eller mer fungerar det bra. De som inte har tillräckliga resurser att betala de egna kostnaderna tvingas däremot alltför ofta att avstå från behandling.

Vi anser att det finns ett strukturellt fel i högkostnadsskyddets konstruktion när de personer som har störst behov av ekonomiskt stöd får hjälp att klara kostnaden först när den överstiger 3 000 kronor. Vi anser inte att det är rimligt att hänvisa dessa personer till kommunernas socialtjänst, som regeringen ansåg när reformen genomdrevs, särskilt inte som väldigt få verkar kunna få ekonomiskt bistånd för tandvård. Konsekvensen blir att en grupp som redan har dålig tandhälsa riskerar att få ännu större problem.

Riksrevisionen konstaterar att högkostnadsskyddet i sig är kostnadsdrivande och att vårdgivarna höjer priserna på behandlingar som är ersättningsberättigade. Detta gör det ännu svårare för dem med små ekonomiska resurser att kunna betala.

De höga kostnader som kan följa på en undersökning påverkar givetvis intresset av att besöka tandläkaren trots tandvårdsbidraget. Om stora grupper människor skjuter upp sina tandläkarbesök riskerar tandhälsan att försämrans och kostnaderna för både individen och samhället kommer att öka.

Vi anser att ett tandvårdsstöd måste vara generellt så att alla kan ta del av det. Därför bör regeringen tillsätta en utredning som ska få i uppdrag att lägga fram förslag om ett tandvårdsstöd som leder till att också människor med låga inkomster får möjlighet att omfattas av tandvårdslagens mål om en god tandhälsa. En socioekonomisk analys av hur tandhälsan ser ut och hur tandvårdsstödet används bör ingå i ett sådant uppdrag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2012/13:44 Riksrevisionens rapport om det statliga tandvårdsstödet.

Följdmotionerna

2012/13:So7 av Lena Hallengren m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa Riksrevisionens förslag till rekommendation och att följa upp om allmänna tandvårdsbidraget och högkostnadsskyddet är rätt utformade och att de var för sig träffar rätt målgrupper och är effektiva medel för att nå tandvårdslagens mål om en god tandhälsa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa Riksrevisionens förslag till rekommendation om att följa upp vilka förutsättningar som finns för en fungerande prisportal.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa Riksrevisionens förslag till rekommendation om att följa upp hur systemet med referenspriser påverkar patientens kostnader och om det är ett effektivt medel för att ge patienter rätt till information för att kunna välja rätt tandvård till rätt pris.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att följa Riksrevisionens förslag till rekommendation om att överväga behovet av att en myndighet får det samlade ansvaret för att patienter får rätt information vid rätt tillfälle och vilken information som bör ges så att patienters ställning stärks.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en socioekonomisk analys av hur tandhälsan ser ut och hur tandvårdsstödet används.

2012/13:So8 av Eva Olofsson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om god tandhälsa för personer med låg inkomst.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:So417 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör göras en fortsatt översyn av administrationen av det statliga tandvårdsstödet.

2012/13:So452 av Anita Brodén (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillförsäkra patienter med amalgamfyllningsproblem lika behandling i hela landet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högkostnadsskydd vid amalgamsanering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning om sambandet ohälsa–kvicksilver-exponering.

2012/13:So466 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över tandvårdsförsäkringen.

2012/13:So471 av Margareta Cederfelt och Andreas Norlén (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ytterligare steg mot bättre tandhälsa.

2012/13:So473 av Margareta Cederfelt och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tandvårdsbehandling.

2012/13:So529 av Sven-Erik Bucht och Maria Stenberg (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av referensprissystemet för tandvårdsåtgärder.

2012/13:So539 av Solveig Zander och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheten att med riktade insatser minska tandvårdskostnaderna för äldre, personer med funktionsnedsättning och personer som på grund av sjukdom inte kan påverka sin tandstatus.